

O odprtem pismu mladih (BN št.:9; september2021)

Namesto uvoda:

Je smiselno iskati alternativne rešitve, javno izražati mnenje in protestirati proti odločitvam, ki se zdijo nepremišljene?

Ja, je. Zaradi preprostega dejstva, da se na ta način osvešča javnost, izoblikuje javno mnenje, poveča vedenje in poznavanje problematike in dolgoročno zaščiti prostor, družbo in gospodarstvo pred ponavljanjem vedno istih napak, predvsem pa zato, da postane javnost bistveno bolj kritična do odločitev tistih, ki svojo vlogo v prostoru in času ne odigrajo tako kot bi jo morali in za kar so plačani.

Pismo mladih:

Veliko je bilo povedanega o naših obvoznicah, nekaj manj o razbremenilnih cestah. Veliko je bilo objavljenega na to temo v lokalnih in vse državnih medijih. Veliko obljub je bilo danih in prav toliko jih je bilo prelomljenih. Kljub temu pa se ni mogoče znebiti vtisa, da je o tej, zaradi kopice razlogov in različnih dejavnikov, usodni temi veliko več neodgovorjenega kot pojasnjenega. Odprto pismo dokazuje ravno to.

To je tema, ki je povzročila veliko nesporazumov, jeze, dvomov in celo upor prizadetih krajanov. O tej temi so se spraševala tudi Civilna gibanja. Še več, ustanovljena je bila celo Civilna iniciativa, ki je oporekala rešitvam, ki so nam bile ponujene v razmislek in predlagala, po mnenju prizadetih krajanov rešitve, ki bi bile bolj prijazne kraju in ljudem.

Veseli, da je projekt Južne razbremenilne ceste pritegnil tudi pozornost dela mladih, ki so do zdaj vsa dogajanja v zvezi z reševanjem prometnih zagat Bleda in tranzita, opazovali molče in na prvi pogled nezainteresirano. Zadnji dogodki kažejo, da smo se o njih počeno motili.

Tokrat so mladi prvič javno pokazali interes in željo sodelovati in prispevati svoj delež pri urejanju javnih zadev, ki se tičejo vseh nas in srčno upam, da ga bodo znali tudi artikulirati. Vse več je dokazov, da se zavedajo svoje družbene odgovornosti, da hočejo biti slišani in, - kar je najbolj imenitno - , da hočejo in (upam) tudi zmorejo, kot aktivni krajanji, občani in državljani, svojo in prihodnost nas vseh, vzeti v svoje roke in skupaj s starejšo generacijo, soustvarjati svet okoli nas.

Še povezati in organizirati se morajo in njihov bo svet med našimi kuclji. To bo najtežje. Ampak verjamem v njih. Zdaj je pravi čas za to. Mladost, energija in številčnost njihove generacije, če bo le enotna, jim daje resne možnosti za uspeh.

Podpisniki tega pisma so dokaz, čeprav majhen, da se mladi začenjajo zavedati, kako zelo so za vsak kraj, za vsako naselje, za vsako polje, vodo, gozd in travnik, pomembna civilna gibanje in kako neobhodni so aktivni, kritični in razmišljajoči državljani, da stvari, ki so del skupnega dobra, ne uidejo izpod nadzora. Politika sama, zaradi njene lastne preračunljivosti in kratkovidnosti, zaradi bitke interesov in še česa veliko hujšega, nemalokrat ni zmožna na družbeno sprejemljiv način, primeren času in prostoru, načrtovati in izvesti projekte, ki vplivajo na življenja ljudi, če ji pri tem ne pomagajo aktivni in kritični državljani, ki njo in centre moči, ki jo obletavajo, opozarjajo na zdrse in rešitve, ki niso (več) v duhu časa, ki ga živimo in novega vrednotenja prostora.

Še stroka v službi politike, ki »pozabi« biti najprej stroka, ni več zaupanja vredna stroka, če ji ne pomaga kritična javnost. Brez nje, brez civilnih gibanj, brez aktivnih državljanov v družbi prevladata zatohlost in nepotizem.

Vesel sem tega odprtega pisma in žalosten hkrati. Vesel, ker so se mladi, prihajajoča generacija, ali vsaj njen vitalnejši del, zaskrbljeni zaradi stanja duha v tem prostoru, odločili ukrepati in preseči

pregovorno apatičnost, neobčutljivost in nezanimanje za zadeve, ki se tičejo nas vseh. Vesel sem njihove občutljivosti za prostor, v katerega so rojeni in vesel njihove zaskrbljenosti glede prihodnosti, ki se nam obeta. Tudi zaradi zdrsov in napak, ki smo jih in jih še delamo mi, generacija na odhajanju, zaradi katerih smo, tako izgleda, pošteno zavozili in ogrozili ne le našo, ampak tudi njihovo prihodnost.

In žalosten, ker smo mi, generacija, ki je imela možnosti, znanje in moč, da nekaj doseže, zamudila priložnost, da od te družbe in od te države, ki živi tudi od našega kraja, namesto drobtinic, zahtevamo in dobimo samo tisto, kar nam pripada. Boli, da zdaj breme polstoletnega krča prenašamo še na naslednjo generacijo.

Naša brezbržnost je tisto, na kar opozarjajo mladi; naše pristajanje na kratkoročne učinke in rešitve in zanemarjanje dolgoročnih posledic na prostor in ljudi, ki tukaj živimo. Verjamem, da se je marsikaj zgodilo v dobri veri, da delamo prav. Ali iz stiske, ko smo bili bojda prisiljeni izbrati »manjše zlo«, kar kaže bolj na pomanjkanje samozavesti tistih, ki smo jih izvolili, da branijo naše interese in koristi, kjer koli so bili, so, ali še bodo ogroženi, kot na pomanjkanje vizije.

Problem, ki je mlade izzval, da so se oglasili z odprtim pismom, je že sam po sebi kompleksen in težko obvladljiv, še manj razumljiv pa je postal tudi ali predvsem zaradi polresnic, zavajanj, manipulacij in celo laži, ki smo jim bili priča od samega začetka načrtovanja prometne ureditve Bleda. Zavajajoče in nepopolno je že samo stališče, da gre v tem primeru za reševanje prometnih zagat (centra) Bleda in (morda, samo morda) za ureditev prometnega režima satelitskih naselij okoli njega. Seveda gre tudi za to, ampak prvenstveno se z obvoznimi cestami rešuje tranzitni promet skozi celotno občino Bled. Tranzit pa še zdaleč ni (samo) problem kraja, ampak je to kvečjemu (oziroma izključno) problem države. In to je samo jedro problema, ki se ga premalo zavedajo tako na državni ravni, kot v lokalni politiki: država na nas in na lokalno politiko prenaša odgovornost za iskanje najprimernejših rešitev in nam hkrati z vsemi instrumenti moči, ki jih premore, onemogoča vpliv na ključne odločitve, ki bodo praviloma trajno bremenile samo nas, krajane Bleda in okolice. Na to opozarjajo mladi, ko pravijo, da župan »ne sliši« svojih občanov.

Polresnice, zavajanja, manipulacije in laži so razlog, da težko razumemo in še težje razlikujemo vsaj dva ključna pojma, ki se nam servirata v zvezi z ureditvijo prometnega režima v občini: kaj je in kakšne so značilnosti obvoznice in kaj dobimo z razbremenilno cesto. Še manj pa so nam jasne posledice, ki jih nam in prostoru prinaša ena ali druga vrsta prometnice. Ne le dolgotrajne, še kratkoročne vplive na življenje ljudi povprečen krajan, četudi bo z njimi obremenjen, povečini ne pozna, saj nam doslej še nihče od ključnih ljudi na tem projektu ni znal ali hotel na (tudi za laično pamet) razumljiv način razložiti, kaj kupujemo z eno in kaj dobimo z drugo prometnico. Ne samo, da večina med nami ne razlikuje med eno in drugo vrsto ceste, še vsi tisti, ki bi ju morali razlikovati že zaradi funkcije, ki jo opravljajo, je ne poznajo. Še veliko bolj pa bi morale skrbeti dejstvo, da je med odločevalci tudi vrsta takih, ki, ne samo, da se ne zaveda posledic in se ne sprašuje o njih; ne zanimajo jih niti posledice, ki se bodo zgodile tudi s pomočjo njihovih glasov, ki ga bodo dali za eno ali drugo rešitev. Pa tu ne gre za majhne in zanemarljive razlike, za nepomembne posledice in za sprejemljivo ceno, ki smo jo pripravljani, oziroma jo bomo morali plačati vsi, ki smo se znašli na tem majhnem koščku sveta, ki si ga prilašča klika tistih, ki jih bolj kot posledice zanima izvedba projekta. Potem pa se čudimo, da se ljudje upirajo.

Seveda sem vesel županovega komentarja na pismo in hkrati sem nad odgovorom tudi presenečen in zaskrbljen zaradi, po mojem mnenju, (pre)ozkega videnja in razumevanja problema. Vse, na kar opozarja župan in se trudi pojasniti na prvi pogled drži in hkrati le malo od tega kar trdi, pojasnjuje bistvo in obsežnost zagate, v kateri smo se, tudi po svoji lastni krivdi, znašli. Bolj pomenljivo od

tistega, kar župan v odgovoru skuša pojasniti je tisto, kar je zamolčal in tisto, čemur se je hote ali nehote izognil in je najbrž temeljni razlog za zaskrbljenost mladih, citiram: »Najhuje pa je, gospod župan, da predloge lastnih občanov, ki jih podpira tamkajšnja lokalna skupnost, zavrnete s tako lahkoto in brezčutjem.«

Sam sem prepričan, da ne gre ne za lahkotnost, niti za brezčutnost. Po mojem mnenju je (bilo, je še, in še bo) v igri nekaj veliko bolj »usodnega«, kratkoročno in dolgoročno: lokalne veljake in odločevalce, turistično branžo, investitorja v Ljubljani in projektante je »upravičeno« lahko skrbela možnost, da (bi) lahko edino rešitev (ne pozabimo, da variant, ki bi bile resno preverjene, praktično ni bilo), na kateri temelji in pade celoten projekt in s tem hitra rešitev prometnih zagat v nekem realnem času, ogrozile pobude krajanov, pa najsi bi bile še tako upravičene, logične in v skladu z novimi dognanji, tehnologijo, zmožnostmi, zavezami o varovanju okolja, trajnostnim razvojem, dolgoročnimi prednostmi in zdravo pametjo. Zagovorniki ene in edine rešitve so grožnjo vzeli resno in v bran svojemu projektu uporabili ali izrabili vse svoje znanje, orodja, vpliv in moč, ki so jih imeli na razpolago, s katerimi so, tako kaže, zgolj z lepnotnimi popravki, ubranili projekt. Do zdaj.

Laična javnost, preprosto povedano, ni bila dorasla profesionalcem in interesom, ki so diametralno drugačni od interesov pomembnega dela ali večine prebivalcev naših vasi. Ne pozabimo; polje preverjanja, argumente za in proti alternativnim rešitvam in robne pogoje so določili zagovorniki projekta in ne njegovi nasprotniki ali, - kar bi bilo v resnici higienično, - vsaj neodvisni in nepristranski strokovnjaki brez prtljage. Zato se ne smemo čuditi, če so nam ugrabili projekt in nas oropali za pravico, da mi sami, in ne naši »delegati« ali kdor koli drug, odločamo o sebi in svojih zadevah.

Iz županovega odgovora (pa ne dvomim, da ni namerno zavajajoč) se vidi, na kako lahkoten način se zmeraj znova izognemo pravim odgovorom: mlade (pa ne samo njih, tudi civilna gibanja in društva) skrbi »betonska džungla«, župana skrbi promet v centru Bleda, skeptike in dvomljivce skrbi usoda Bleda in njegovega zaledja, županova skrb je pojezerje. Zdi se, kot da imamo opravka z županom centra Bleda in jezerske skleda in ne z županom celotne občine Bled. Prav je, da župana skrbi jezero, za nas je to vitalnega pomena, ni pa dobro in prav, da z enakimi vatli ne meri, ne vrednoti, da mu, preprosto povedano, ni enako mar, da ni enako zaskrbljen, tudi za »okolšno te podobe raja«, na kar opozarja tudi pismo. Če se motim, naj mi bo oproščeno.

Pisci odprtega pisma vidijo v projektu obvoznice grožnjo, župan v njej vidi rešitev. Obe strani pa ne opazita, da je ključna težava že v samem razumevanju tistega, kar eni imenujejo obvoznica in drugi razbremenilna cesta. Župan ima prekleto prav, ko ugotavlja, da se prometni kaos v našem kraju rešuje že več kot pol stoletja, pa kljub temu še ni rešen. Enako prav imajo tudi tisti, ki menijo, da so rešitve, ki se nam jih vsiljuje slabe, nepremišljene, škodljive, zastarele, ker ne upoštevajo novega vrednotenja prostora in problema ne rešujejo na vzdržen, človeku in kraju prijazen način.

Župan se hkrati tudi moti, ko pravi, da se že ves čas, skoraj štiri desetletja, ukvarjamo z razbremenilno cesto. To preprosto ne drži; skoraj štiri desetletja smo si »kravžlali« živce in pamet z obvoznico in obvoznicama (ki so nam ju vsi vprek in v en glas obljubljali), in šele zadnjo dekada in pol (od leta 2004 dalje) se bolj ali manj (ne)uspešno spotikamo in pretepamo z obema razbremenilnima cestama, eno (severno) že zgrajeno, drugo tik pred tem, da nam jo vsilijo.

Del južne razbremenilne ceste, 1. gradbena faza v Betinu, je dejstvo. Predaleč je stvar zapeljana, da bi se lahko kar koli spremenilo. Vse drugo pa, zdi se, ni tako zelo blizu rešitve. Veliko je odvisno od lastnikov zemljišč in, upam, da vsaj nekaj malega, tudi od javnega mnenja.

Govoriti o večji koristi kot škodi za lokalne prebivalce, za naravo, obiskovalce in goste (ob vedenju, da gre za prometnico, namenjeno tranzitu) pa je, milo rečeno, neokusno, žaljivo in zavajajoče, ko v isti

sapi priznavamo, da gre za objekt, ki še zdaleč ni optimalen. Pa se ne mislim spuščati v podrobnosti, zakaj ni in nikoli ne bo niti blizu temu optimumu, za katerega nočemo niti slišati, kaj naj bi to bilo.

Spomnil pa bi vsaj na eno zavezo, ki smo si jo kot družbena skupnost sami naložili in si jo dali zapisati v naš podrobni prostorski načrt za Južno razbremenilno cesto (Odlok UL RS 27_12: 13/04-2012), ki med drugim, v svojem 40. čl. – 1. odstavek, pravi, citiram: »Pri realizaciji prostorskega načrta so dopustna odstopanja od funkcionalnih, oblikovalskih in tehničnih rešitev....., če se pridobijo tehnične rešitve, ki so primernejše z oblikovalskega, prometno-tehničnega in okoljevarstvenega vidika.« Konec citata.

Ob tem se vsakič na novo spotikamo ob nikoli odgovorjeno vprašanje, ki se sluti tudi v odprtem pismo naše mladine: mar nismo prebivalci Bleda tudi tisti, ki živimo, za robom jezerske sklede, za kuclji in grapami, ki jo obkrožajo? Mar ti ljudje ne štejemo? Ali štejemo le manj? Koliko manj? Nas je samo manj, ali smo le manj pomembni?

In narava? Je ta onkraj kucljev in grap, je onkraj razvodnice, ki ločuje jezero od zaledja, manj Narava, manj naravna, manj potrebna varovanja, manj dragocena in bolj pogrešljiva?

Če je temu tako, če je resno mišljeno kar je izgovorjeno, potem gre tukaj za temeljno nerazumevanje vrednosti prostora kot takega in vsega, kar civilizirana družba, med katero bojda sodimo tudi mi, šteje in prepozna kot vrednoto in kot kulturno in naravno dediščino samo po sebi in, kar lahko samo skrbi, kot popolno nasprotje tega, kar sodobna znanost prepozna kot ultimativno vrednoto: dragocenost prostora kot takega. Če je temu tako in upam, da se hudo motim, potem tega jaz ne razumem in nočem razumeti. Civilna družba pa, razen v redkih primerih, bolj ali manj molči. Z redkimi izjemami, ki so, prej kot ne, osebno prizadeti s tem projektom.

Tega, kar mi, tukaj in zdaj, ne vemo ali nočemo vedeti, tega, kar ne prepoznamo kot vrednoto, kot prednost in priložnost, to, kar je tudi zaradi naše brezbržnosti, nevednosti, pomanjkanja samozavesti ali zavedanja o svoji lastni vrednosti morda že ogroženo, bodo občutili naši zanamci. V dobrem in slabem. Oni so tisti, ki bodo prisiljeni reševati vse kar smo mi zavozili in vse, kar mi nismo znali, zmogli ali hoteli rešiti.

Obvoznica, prav zato, ker bo zgrajena kot razbremenilna cesta, z vsemi posledicami in pritiski na prostor, ki jih s seboj prinaša ta(ka) rešitev, je tipičen primer projekta, ki bo že naslednjo generacijo prisilil v iskanje novih rešitev za prometne zagate Bleda.

priročna zanimivost:

Razbremenilne ceste Zakon o cestah ne pozna. Tudi funkcije in karakteristike obvoznice zakon ne predpisuje, čeprav jo omenja kot obvozno cesto, ki nadomešča del ceste skozi naselja.

Tudi Uredba o merilih za kategorizacijo cest ne omenja razbremenilne ceste niti obvoznice.

Šele Pravilnik o projektiranju cest pomaga pri razumevanju obeh pojmov s tem, da nam da orodje s katerim ugotovimo, katera klasifikacija ceste po Merilih za klasifikacijo izpolnjuje ali ustreza funkciji in vrsti ceste in karakteristikam, ki jih pripisujemo razbremenilni cesti ali obvoznici. Z oznako »razbremenilna cesta« ali »obvoznica« si v resnici ne moremo veliko pomagati ker, tako kot sta zapisana, ne predpisujeta niti prostorskih, niti prometno-tehničnih, ne okoljevarstvenih ali kakršnih koli drugih pogojev in meril, ki (naj) jih izpolnjujeta obe cesti.

in zaključek:

Tranzitni, predvsem to velja za tovorni promet, si de facto prisvaja cestno omrežje in duši lokalni promet in ne more biti rešljiv samo s finančnimi vložki. Razlika v načinu reševanja problemov in zagat

z mobilnostjo pokaže razliko med urejeno, razvito in civilizirano družbo in nerazvitim okoljem in ne, - kot se običajno misli in sklepa, - med bogastvom in siromaštvom. Bogati so bogati prav zato, ker pravočasno in daljnovidno rešujejo svoje probleme in siromaki in nerazviti so to natančno zato, ker namesto reševanja problemov akutne težave samo gasijo in predstavljajo v neopredeljeno prihodnost. Vsa prometna in vsakršna druga problematika se povsod tam, kjer se zavedajo svoje odgovornosti, rešuje v sozvočju med sredstvi in pogumom. (Iva Hawlina univ. dipl. ing. tehn. prom.)

Emil Brence